

ZAŠTITA OKOLIŠA I REGIONALNI RAZVOJ, ISKUSTVA I PERSPEKTIVE

Knjigu "Zaštita okoliša i regionalni razvoj: iskustva i perspektive" izdao je Institut za međunarodne odnose uredništvom Sanje Tišme i Sanje Maleković. Knjiga je zbornik iznimno relevantnih akademski i javnopolitički orijentiranih radova na području održivog i regionalnog razvoja. Sadrži radove 18 autora iz Hrvatske i Rusije, a većina tekstova donosi hrvatska iskustva u zaštiti okoliša i održivog razvoja podijeljenih na područja gospodarenja otpadom, upravljanja vodama, energetske politike, regionalnog razvoja, uključivanja javnosti u procese zaštite okoliša te kulturnog i ekološkog turizma.

Svoj doprinos knjizi svojim priložima dali su istraživači Instituta za međunarodne odnose, Instituta IGH, Hrvatske agencije za malo gospodarstvo te Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije iz Zagreba. Također, dvije analize bave se ruskim iskustvima i izazovima održivog razvoja u cjelini i pojedinačno na primjeru grada Belgoroda kao ekološkog grada koji primjenjuje koncept održivog razvoja na lokalnoj razini. Potonja dva doprinosa čine prilozi istraživača s Akademije znanosti, društvenih tehnologija i lokalne samouprave iz Moskve te Instituta kulture iz Belgoroda.

Knjiga je napisana na konzistentan način s jasnim internim logičnim slijedom. Na početku svakog poglavlja kritički se izlaže problem javne

politike u odgovarajućem kontekstu pravne regulative i strateških dokumenata. Kritičku evaluaciju zatim slijede preporuke javnih politika, što je ujedno i najveća dodana vrijednost knjige jer ona pruža sintezu analitičkog razmišljanja i prijedloga konkretnih mjera javnih politika.

Prva tri članka, koja su napisali Tišma, Pavičić-Kaselj, Funduk, Balandin i Butković, bave se zaštitom okoliša u Hrvatskoj te iskustvima i naporima Europske unije i Rusije na području održivog razvoja. Europska unija je usvojila EPI ili integraciju politike zaštite okoliša koja znači da bi sve razvojne politike EU-a, od najranije faze njihovog oblikovanja, trebale uključiti ekološka pitanja kao svoj sastavni dio. Također, zbog pristupnog procesa, Hrvatska treba prihvatiti Unijino zakonodavstvo na području zaštite okoliša i pojačati institucionalne i administrativne kapacitete da bi se bolje iskoristila financijska pomoć EU-a na tom području. Strategija održivog razvoja Europske unije ima sedam ključnih područja, a do sada je najslabiji napredak zabilježen na području klimatskih promjena s umjerenim napretkom na upravljanju prirodnim resursima, javnog zdravstva i održivog prometa. Iznimno je važno dodatno povezati tu strategiju s Lisabonskom strategijom i osigurati njihovu jaču konvergenciju jer će se samo sinergijom tih dviju strategija postići željeni ciljevi.

Maleković i Puljiz analiziraju hrvatski regionalni razvoj u sljedeća tri poglavlja. Kohezijska politika EU-a iskorištena je kao temeljno polazište nove hrvatske regionalne politike koja treba više uključiti lokalne i regionalne aktere u proces oblikovanja i implementacije politika. Prijenos znanja i iskustava s razine EU-a treba pokrenuti inovacije, istraživanje i poduzetništvo. Stoga je nužno razviti institucionalne i administrativne kapacitete u svrhu prijenosa i postizanja nužne ekspertize. Glavni cilj je iskoristiti hrvatske regionalne potencijale i osigurati njihovu jaču sinergiju, postići konkurentnost te smanjiti regionalne razlike. Lokalni akteri trebaju posjedovati fiskalnu autonomiju i ovlast nad projektima te uspostaviti partnerstvo s drugim institucijama na temelju višerazinskog modela upravljanja. Prednost ovog holističkog načela jest u integraciji različitih razina i većoj učinkovitosti sustava, a naročito je važna uloga posvećena klasterima kao ključnim čvorištima poslovne zajednice, znanosti i javne uprave. Također, ističe se važnost regija „znanja“ (knowledge regions) i regija „koje uče“ (learning regions) kao područja koja promoviraju konkurentnost, a imaju ekonomski i znanstveni potencijal stvaranja regionalnih inovativnih sustava. U zaključnom razmatranju analiziraju se alternativni indeksi regionalne konkurentnosti i regionalnog razvoja na primjeru razvijenosti hrvatskih županija. Takav način mjerenja razvijenosti je primjereniji nego klasičan način putem mjerenja BDP-a jer on uključuje različite društveno-ekonomske elemente kojih nema u mjerenju putem BDP-a.

Gracin, Farkaš, Tišma i Pavlus u naredna tri poglavlja analiziraju hrvatske strategije gospodarenja otpadom, upravljanja vodama i zaštite prirode. Hrvatska želi integrirati sustav upravljanja otpadom, ustanoviti i razviti regionalne centre gospodarenja otpadom te sanirati visoko onečišćena područja. Za upravljanje vodama potrebno je uložiti 53 milijarde kuna do 2038. godine da bi se pučanstvu osigurao pristup pitke vode.

Poglavljia deset i jedanaest autorica Boromise i Šućur bave se hrvatskom energetsom strategijom i ulogom analitičke kemije u procesu zaštite okoliša kao znanstvenoj metodi koja prati

kvalitetu ljudskog zdravlja i okoliša prije donošenja odgovarajućih mjera. Što se tiče energetske strategije, Hrvatska se želi više služiti iskorištavanjem obnovljivih izvora energije, smanjiti energetske ovisnosti te povećati regionalnu suradnju. Strateški ciljevi su stabilnost i sigurnost opskrbe, konkurentnost na energetsom tržištu i zaštita potrošača uz poštovanje visokih ekoloških standarda. Hrvatski izazovi su na tom putu nedovoljna diverzifikacija resursa, nužnost investicija u postojeću infrastrukturu te slaba javna administracija i regionalna energetska suradnja. Osim toga, Hrvatska treba razviti krizni mehanizam u slučaju prekida opskrbe i uskladiti energetske strategije s drugim državnim politikama.

Tišma, Funduk i Šućur se u sljedeća dva poglavlja fokusiraju na položaj javnosti u procesu donošenja odluka o okolišu i njezino informiranje o okolišu. Glavni cilj uključivanja javnosti jest njezina aktivna uloga u oblikovanju politika u čemu je transparentnost cjelokupnog procesa nužan preduvjet. Što se tiče izvješćivanja javnosti o zaštiti okoliša, iznosi se metodologija temeljena na DPSIR pristupu koju je razvila Europska agencija za okoliš, a primjenjuje i u procesu informiranja hrvatske javnosti o okolišu.

Posljednja tri poglavlja autorica Tišme, Funduk, Jelinčić i Monastirskaye usredotočena su na ekološki i kulturni turizam s ruskim gradom Belgorodom kao uspješnim primjerom ekograda. Mogućnosti ekoturizma u Hrvatskoj nisu iskorištene na zadovoljavajući način zbog infrastrukturnih slabosti, lošeg upravljanja, nedovoljnog znanja i administrativnih barijera. Ipak, ekoturizam može omogućiti visoku razinu produktivnosti ljudskih i prirodnih resursa uz očuvanje lokalnog identiteta i kvalitete života. Također, kulturni menadžment, decentralizacija i javno-privatno partnerstvo mogu razviti kulturni turizam koji je sada još nerazvijen. Naposlijetku, grad Belgorod ponuđen je kao primjer održivog grada s razvojnim modelom temeljenim na kvaliteti života, ekonomiji utemeljenoj na znanju te integraciji ekološke i društveno-ekonomske paradigme.

Autori smatraju da je nadolazeće članstvo u EU snažan poticaj reformi u područjima regio-

nalnog razvoja i zaštite okoliša. Ove dvije politike su višedimenzionalne te zahtijevaju koordinaciju različitih dionika na horizontalnoj i vertikalnoj razini. Stoga je razvoj ljudskih resursa koji će osigurati transfer znanja i know-how faktora s EU razine ključan. Proces učenja mora se implementirati simultano na svim razinama vlasti, od nacionalne do lokalne i između različitih sektora: akademske zajednice, poslovnih krugova i javne administracije. Samo će zajednički naponi rezultirati sinergijom, a naročiti se naponi moraju uložiti u fazi monitoringa jer ona omogućuje zadovoljavajuću evaluaciju politika i nužnu povratnu informaciju sa svrhom njezinih poboljšavanja.

Knjiga predstavlja nezaobilazan doprinos istraživanju i kreiranju javnih politika na područ-

ju zaštite okoliša i regionalnog razvoja u Hrvatskoj. Željeni je cilj u Hrvatskoj osigurati održivi razvoj, potaknuti kompetitivnost, uspješno realizirati regionalni razvojni potencijal i zaštititi prirodni okoliš. Osim toga, knjiga ima snažnu obrazovnu vrijednost jer širi znanje i podiže javnu svijest o temama koje do sada nisu bile prikladno znanstveno obrađene i čija vrijednost nije bila implementirana u javnim politikama. Knjiga se stoga preporučuje kreatorima javnih politika, javnim službenicima, poduzetnicima, znanstvenicima i aktivistima u nevladinom sektoru kako bi se pripremili za pitanja koja će se uskoro naći u središtu javnih politika u Hrvatskoj i shodno tome prilagodili svoje ponašanje. Ovaj pionirski rad im može u mnogo čemu pomoći u toj zadaći.

*mr. pol. Saša Čvrljak, znanstveni novak
Institut za međunarodne odnose, Zagreb*